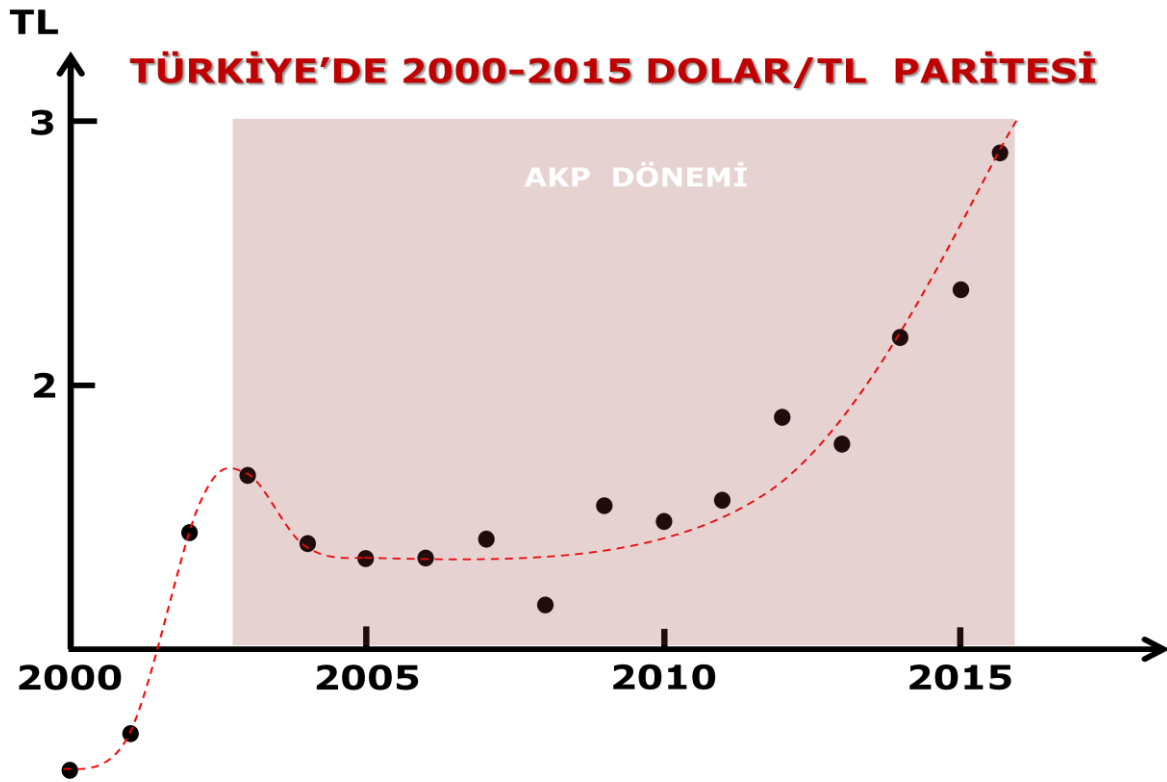

Türkiye'nin 75 yıllık gelişimi (?)

1940' tan 2015' e bir arpa boyu yol aldık...

Doların TL karşılığı 2000-2002 yılları arasında 3 katına çıkınca, zamanın (DSP+MHP+ANAP) koalisyon Hükümeti apar-topar seçime gitmiş ve kendi planladığı ekonomik önlemler paketinin uygulanmasını da yeni AKP yönetimine bırakarak, iktidardan çekilmişti. Tek Parti iktidarının piyasalara verdiği 'istikrar' güvencesini de arkasına alan yeni Hükümetin uyguladığı bu önlemler paketi sayesinde 2004-2010 arası yaklaşık 6 yıl boyunca enflasyon hayli düşmüş, kararlı bir döviz dengesi sağlanabilmişti; ama 2011 den itibaren işler tersine gitmeye, Dolar tekrar yükselmeye başladı. 2011-2015 arasında Dolar TL karşısında tam 2 kat değer kazanmış durumdadır ve yükseliş trendi devam ediyor. Bu gidişat nereye varır, onu görmek için geçmişe bakalım.

Dolar'ın TL karşısında çıkış trendi bu hızla devam ederse, 2016 sonunda 1 dolar ~ 4 TL olur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk parası ABD Doları karşısında değerini hep korumuştur; Bağımsızlık savaşından yorgun argın çıkmış olmasına rağmen, müthiş bir Kalkınma ve Üretim hamlesine girişen genç Türkiye,1929 yılındaki büyük küresel ekonomik krizden de fazla etkilenmemiştir; nitekim **1940** yılına gelindiğinde **1 \$ ≈ 1,10 TL** idi.

Türk parası 1940 tan bu yana ABD Parası karşısında sürekli değer kaybediyor. 1940-1980 arasında 6 defa 'devalüe' edilen TL 1980 den itibaren **Demirel-Özal** ikilisinin meşhur ve meş'um 24.Ocak kararlarıyla paranın değeri günlük kur uygulamalarıyla (dalgalı kur) belirlenmeye başlamıştı. Para da artık alınıp-satılan bir piyasa malı haline gelmiş ve küresel Finans sisteminin ağına girilmişti. 24 Ocak 1980 gecesinde Döviz sahibi olanlar servetlerini ikiye katlamışlardı.

1940 tan sonraki 75 yıllık dönemde Paramızın Dolar karşısında değer yitim serüvenini aşağıdaki tabloda özetlemeye çalıştım; Enflasyon oranı ve Paranın değer yitim oranı birebir eşit olmasa da yakındır. Bu tabloda, Paradan 6 sıfırın silinerek yeni TL oluşu ve Doların öz-değer yitimi de göz önüne alınarak, TL' nin dolara kıyasla yıllık ortalama net kaybı

hesaplanmıştır. 1940 yılındaki 1 dolar 2015 yılında 16,8 dolara eşdeğerdir... (Dolardaki yıllık enflasyon yitimi 75 yıl boyunca ortalama %3,8 olmuş)

1940 yılında 1 \$ ≈ 1,10 Lira iken, 2015 yılında 1 \$ ≈ 2,9 milyon Lira oldu. Dolardaki enflasyon farkını da hesaba katarsak paramızın değeri 75 yılda, $2900000/(1,1 \times 16,8) = 156926'$ da birine düşmüştür; yani 1940 tan bu yana, **75 yıl boyunca**, yıllık ortalama %15 lik bir enflasyonla yaşamışız. Bir başka ifade ile, "**her yıl Yurt içi milli hasılamızın ortalama yedide birini küresel kapitalist sisteme kaptırmışız**" demektir. Bunun iktisat jargonundaki adı sömürüdür.

ABD ve Türkiye gelir kıyaslaması yaparsak bunu daha net görürüz.

1940 yılında ABD de adam başı gelir 500 \$ idi, 2015 yılında 56400 \$ oldu; yani 75 yıl içerisinde ABD yurttaşının geliri net $56400/(500 \times 16,8) = 6,7$ kat artmıştır; ABD'nin Yıllık (nüfus artışı ve enflasyondan arındırılmış) net gelişim hızı ortalama %2,5 olmuştur.

Türkiye'de 1940 yılı adam başı gelir 430 TL ≈ 390 \$ idi. 2015 rakamı ile ~ 8500 \$ oldu; 75 yıl içerisinde adam başına net gelirimiz sadece $8500/(390 \times 16,8) = 1,20$ kat artmıştır; ABD her yıl net %2,5 gelişirken, biz her yıl ABD'nin onda biri hızla, net %0,25 gelişmişiz... 'Yerimizde saymışız' demek daha doğru olur.

Tablo. Türk Parasının yıllık ortalama net değer yitimi

Dönem	%
1923-1940	0,0
1940-1950	5,2
1950-1960	10,0
1960-1970	2,6
1970-1980	1,5
1980-1990	48,2
1990-2002	65,0
2002-2015	2,4

1923-1940 döneminde enflasyon yok; Paramızın değerinde düşüş yok ve 'Denk bütçe' ilkesi geçerli. Atatürk'ün ölümünden sonra, 1940-1950 döneminde 'savaş ekonomisi' uygulanıyor; üretimde düşüş var. Ortalama yıllık enflasyon %5 kadar. 1950-1960 arası Liberal ekonomi uygulamaları ve yurt dışından borçlanma dönemi başlıyor; Türkiye'de enflasyon ilk defa 2 haneli oluyor. 1960-1980 dönemi Devrim sonrası tekrar denk bütçe ve planlı kalkınma disiplinine dönüş, **restorasyon dönemi**, Paranın değeri korunuyor; enflasyon tek haneli. Devlet yeniden yapılandırılıyor. Yeni bir Anayasa, Anayasa Mahkemesi (AYM) Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye Bilim ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) ve diğerleri... kuruluyor.

1980 den sonra 24.Ocak kararlarıyla ipler kopuyor; 1980-2000 dönemi Türkiye'nin her anlamda ağır darbeler aldığı dönemdir. Hızlı nüfus artışı, büyük kentlere göç, pahalılık, gelir dağılımındaki adaletsizliğin enflasyona paralel artışı, askeri darbe, PKK eylemleri vs. vs. Yıllık enflasyon %50 lerde geziniyor. Ülkede siyasi istikrar kalmamış; 1960-2002 arasında 42 yılda 24 Hükümet kurulmuş, Hükümetlerin ortalama ömrü 21 ay olmuş. Ülke, Üretime dayalı planlı ekonomik gelişim felsefesinden tamamen kopmuş durumda.1980-2000 dönemi Cumhuriyet Tarihinin en sıkıntılı, en zavallı dönemidir.

2002-2015 dönemi AKP nin tek Parti iktidar dönemidir... Gerçi bu dönemde Paranın değeri kısmen korunmuş görünüyor, ama başka yönlerden çok sıkıntılı bir dönem. 1980-2000 döneminin sosyal-ekonomik problemleri aslında çözülmüş değil, sadece görüntüden uzaklaştırılmış, hasıraltı edilmiş durumda. Şeri-at-doludizgin koşturuyor; Ülkede her 8 kişiden biri İŞİD sempatanı olmuş, PKK doğuda özerklik peşinde; yolsuzluk, işsizlik, çevre problemleri, gençliğin sosyal sıkıntıları tavan yapmış durumda... Üstüne üstlük, Cumhuriyetin bin bir emekle elde ettiği kamusal kazanımlar, ulusal varlıklar da '**özelleştirme**' adı altında çar-çur edilmiş Kaygı verici bir durumda... Ve Ülkenin 400 milyar doları geçen Borç yükü her gün artmaya devam ediyor. æ